

Alexander Hirtz bij zijn Masdevallia-collectie.

Terrestrisch groeiende
Stenorhynchos speciosum.

ALEXANDER HIRTZ:

"Je geeft nooit je eigen naam aan een nieuwe soort:"

"In november 2004 maakte ik een 22-daagse reis naar Ecuador. Ik verbleef meerdere dagen op drie verschillende plaatsen in het regenwoud en bekeek er diverse orchideeënverzamelingen en -tuinen. Enkele uren voordat ik terugvloog naar Nederland bracht ik een bezoek aan orchideeënverzamelaar, onderzoeker, auteur en fotograaf Alexander Hirtz. Omdat ik deze ontmoeting als zeer bijzonder heb ervaren en Hirtz mij enkele net ontdekte orchideeën liet zien, eerst een artikel over deze man, wiens naam aan zestig soorten is gegeven en die samen met een andere botanicus de naamgever is van het geslacht Hirtzia-Benzingia"
Tineke Veluwenkamp

Heel wat soorten van verschillende geslachten orchideeën uit Ecuador hebben als toevoeging 'hirtzii'. Denk maar eens aan *Bollea hirtzii*, *Dichaea hirtzii*, *Barbosella hirtzii*, *Dracula hirtzii*, *Chondrorhyncha hirtzii* en *Phragmipedium hirtzii*. In de vier delen van "Native Ecuadorian Orchids" las ik dat deze toevoeging was afgeleid van de naam Hirtz, Alexander Hirtz, geboren in 1951, geoloog, botanicus en archeoloog.

Enkele maanden voordat ik naar Ecuador vertrok, was ik er via internetartikelen achter gekomen dat de naamgever van de vele toevoegingen 'hirtzii' aan orchideeën in Quito woonde. Het Nederlands reisagentschap in Quito, dat mijn reis-op-maat aan de hand van mijn wensen samenstelde, heeft op mijn verzoek contact gezocht met Alexander Hirtz. Ik kreeg zijn e-mail adres en stuurde hem een verzoek om zijn collectie planten te mogen bekijken. Er werd een afspraak gemaakt. Door allerlei omstandigheden moest deze afspraak een paar keer verzet worden.

Maar de aanhouder wint en twee uur voordat ik me voor mijn terugreis naar Nederland op het vliegveld moest melden, belde ik aan bij de toegangspoort naar het huis van Alexander Hirtz, midden in de enorm groeiende hoofdstad van Ecuador. Quito ligt hoog in het Andesgebergte op 2800 meter boven de zeespiegel. De temperatuur in deze hoogste hoofdstad van de wereld, die vlak onder de evenaar ligt, kan overdag oplopen tot 25 °C. 's Nachts koelt het af tot ongeveer 10 °C.

Nadat de elektrische deuren zich hadden geopend, zie ik, ondanks de plek midden in het nieuwe, noordelijke stadsdeel van Quito, dat Alexander Hirtz beschikt over een prachtige tuin, een oud-koloniaal gebouw met daarachter een woonhuis, diverse kassen en bijgebouwen en plaatsen in de openlucht waar verzamelingen orchideeën staan. Alexander Hirtz stelt mij direct op mijn gemak en leidt mij zijn prachtige tuin door. "Inderdaad komt mijn naam nogal eens voor in soortnamen." antwoordt mijn gastheer op mijn vraag hoeveel orchideeën zijn naam dragen. "Mijn collega botanici hebben inmiddels zestig keer 'hirtzii' toegevoegd aan een nieuw beschreven soort. Je geeft nooit je eigen naam aan een nieuwe soort, dat doen anderen."

Alexander Hirtz maakt deel uit van een groep van ongeveer dertig botanici uit Ecuador, die verenigd zijn in de Asociación Ecuatoriana de Orquideología. Deze groep heeft in totaal duizend nieuwe orchideeën ontdekt en beschreven. Bij 600 daarvan was Alexander Hirtz co-auteur. Dit betekent dat hij dan ook mee mag beslissen over de naam die een nieuwe soort krijgt. "Vaak wordt voor de tweede naam de vorm, de vindplaats of de kleur gebruikt en soms de naam van een persoon. Zo heb ik al enkele keren de naam van mijn vrouw aan een plant gegeven."

Naast het beschrijven van orchideeën werkte Hirtz ook mee aan de serie "Native Ecuadorian Orchids" waarvan het Volume V in december 2004 is verschenen. "Ook ben ik de laatste jaren druk geweest met drie boekwerkjes met elk honderd nog niet beschreven Stelissen. Ook deze komen binnenkort uit."

Cyrtochilum ramosissimum

De pas op de Sangay vulkaan ontdekte Telipogon

Pragmepedium lindenii, de slipper zonder slipper

Ondertussen laat Hirtz mij zijn verschillende verzamelingen orchideeën zien. Eerst een hele grote groep kleurige Masdevallia's. Er bloeien er heel veel. Ook staan daar Odontoglossums, zoals de al tweehonderd jaar geleden beschreven *Odontoglossum hallii* en een zeldzame *Maxillaria*, die uit de streek rond Mindo afkomstig is.

Aan de andere kant van het huis is een grote collectie *Dracula*'s te zien, maar deze planten hadden een paar slechte weken achter de rug omdat de muur, waarvoor de grote draadmanden hangen, schoongemaakt en opnieuw geveerd was. Ze zagen er droog uit en er bloeiden er maar enkele. Eén van de tuinhulpjes was druk bezig de planten te dompelen en de manden op de juiste plaats te hangen.

Afgeschermd voor de honden en katten van de familie stonden langs de muren grote tafels met veel bloeiende planten. Erg mooi was een rijk bloeiende *Cyrtochilum ramosissimum* en een *Ada ocanensis*. "Ik heb me vooral gespecialiseerd in *Masdevallia*'s en *Dracula*'s. Hier staat van alles door elkaar, zoals deze *Cochlioda vulcania*. Deze in noordwest Ecuador veel voorkomende soort, die tot op 2.500 meter hoogte groeit, is heel veel gebruikt om *Odontoglossum* kruisingen rood te krijgen. Ook heb ik hier een terrestrisch groeiende *Stenorrhynchos speciosum*. Deze orchidee werd voor het eerst tweehonderd jaar geleden door de botanicus Jameson gevonden in Quito." Maar de bijzondere en mooiste planten stonden in de kas. Door de koele wind van de hooggelegen streek wordt het daar nooit warmer dan 15 °C. Allereerst een grote *Phragmipedium lindenii*, een slipper waarvan de bloemen geen slippers hebben.

Zelf was Hirtz heel enthousiast over een bloeiend plantje. "Ik zie deze plant nu voor 't eerst bloeiend. Het is een onbekende *Masdevallia*, waarschijnlijk een uit de *polysticta*-groep, dat onlangs in Santa Isabella is gevonden. Dit is een nieuwe soort, waarvan ik binnenkort een beschrijving maak. Maar de mooiste pas ontdekte plant is een *Telipogon*, die enkele weken geleden is ontdekt op de vulkaan Sangay in de buurt van Riobamba." Ik maakte een foto van twee kleine plantjes met een enkel bloemetje. Hirtz beloofde me enkele van zijn vele dia's mee te geven, zodat ik van deze nieuwe soort een mooier plaatje zou hebben.

Alexander Hirtz werd in 1951 in Ecuador uit Duitse ouders geboren. Zijn moeder was balletlerares en zijn vader zwierf veel door de jungle van Ecuador. Zijn grootmoeder, van moeders kant, een in die jaren bekende botanica uit Dresden, kwam in 1952 naar Ecuador en nam de zorg voor de kleine Alexander op zich.

Hirtz: "Ik ben door haar opgevoed. Zij leerde mij veel over planten en de natuur. Mijn grootmoeder reisde veel en nam mij dan mee. Ook trok ik wel eens met mijn vader de jungle in. Later studeerde ik geologie in de Verenigde Staten. Ik werk nog steeds als geoloog. Mijn werk bestaat uit het vinden van geschikte plaatsen voor zink- en goudmijnen in Ecuador en Peru."

Naast zijn werk heeft Hirtz heel veel hobby's. Niet alleen orchideeën, maar ook heeft hij veel interesse in archeologie en oude culturen. Daarnaast is hij erg creatief. Zo ontwierp hij de stand van Ecuador voor de wereldtentoonstelling in 2000 in Hannover.

Het grote koloniale pand voor zijn woonhuis, waarin hij als kind met zijn grootmoeder woonde, heeft hij ingericht als museum. Er zijn veel archeologische vondsten te zien, uit de Incatijd en eerdere culturen en een grote verzameling Indiaanse gebruiks- en kunstvoorwerpen zoals sieraden, schilden, grafbeeldjes en gemummificeerde hoofden. Ook is er veel keramiek te zien en sporen, waaronder één waarmee in 1956 nog een missionaris werd vermoord. Hij is van plan deze collectie over te dragen aan een nog te stichten museum waarin aandacht wordt besteed aan de cultuur van de Indianen.

Verder heeft hij een bijzondere collectie voorwerpen van de vroegste bewoners van Zuid-Amerika. Hij noemt deze Valdivia cultuur, 4000 tot 1500 jaar voor onze jaartelling, "de Moeder van Amerika" en is er een boek over aan het schrijven. Deze vroegste bewoners van de kust van Ecuador gebruikten symbolen en maakten van klei schrijftabletten, waarvan Hirtz er diverse bezit. Alles keurig opgeborgen in laden en kasten.

Ook heeft Hirtz in dit museum zijn fotolaboratorium waar hij van alle nieuw ontdekte orchideeën dia's en foto's maakt. In de mappen in de kasten bewaart hij, soort bij soort, duizenden dia's van bloeiende orchideeën.

Ecuador is het land met het grootste aantal soorten orchideeën, maar hoe lang nog? Hirtz: "Ecuador is een van de dichtstbevolkte landen van Zuid-Amerika. Elk jaar worden er 300.000 jongeren achttien jaar, dat worden 150.000 families, die in hun levensonderhoud moeten voorzien. Daarom moet de jungle wijken voor landbouwgrond. Het kan nu eenmaal niet anders. Elk uur worden daarom 8.000.000 planten verbrand, niet alleen vandaag of morgen, maar het hele jaar door. Een kwart van de verbrande planten hoort tot de plantenfamilie Orchidaceae.

Elk uur verdwijnen in Ecuador dus 2.000.000 orchideeën".

Tineke Veluwenkamp

*De pas op de Sangay vulkaan
ontdekte Telipogon*

*Dracula vampier, één van de
weinige bloeiende Dracula's*

*Hirtz wijst de speer aan waarmee
in 1965 nog een missionaris is
vermoord*